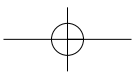
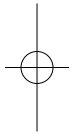
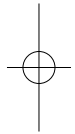

Katalonska književnost u Srednjoj Europi
Simona Škrabec

Katalonska književnost u Srednjoj Europi

Malobrojni prijevodi katalonske književnosti koji danas postoje u Hrvatskoj tipičan su pokazatelj početnog stupnja razmjene između malih europskih književnosti. Napominjem pritom, već na samom početku, da pridjev *mala* koristim samo opisno te da mu ne pridodajem nikakvo vrijednosno značenje. Iz danas sve uobičajenije ptičje perspektive, u Europi postoji tek pregršt velikih književnih tradicija, vezanih uz moćne jezike, u prošlosti obilježenih imperijalističkom ekspanzijom, tradicija koje se danas proučavaju i predaju širom svijeta: jedino engleska, francuska, španjolska, njemačka, ruska te, uz određene ograde, talijanska književnost mogu nositi pridjev *velika*. Sve ostale književnosti, a u Europi ih je tridesetak, raspolažu već stoljećima standardiziranim jezicima te solidnom tradicijom u kojoj ne manjka zanimljivih i rado čitanih djela, a ipak, dojam je da su ostatku svijeta nevidljive. Kad je riječ o mogućnosti pronalaženja kvalificiranih prevoditelja ili tumača izvan granica vlastite države, danas, naravno, nije svejedno pišemo li na portugalskom ili novogrčkom ili pak na estonskom ili slovenskom, no milijuni prodanih primjeraka, studijski programi i doktorske disertacije izvan vlastita jezičnog područja rezervirani su gotovo isključivo za pet-šest spomenutih velikih jezika.

Kad govorimo, dakle, o odnosima između malih književnosti, ulazimo u prostor udaljen od metropola u kojem pravila razmjene ne uključuju književne agente i rigidne akademske strukture. U takvoj razmjeni prednjači osobni interes, što bih istaknula kao iznimno pozitivnu pojavu, pozitivnu jer podrazumijeva pravo na promišljen i slobodan izbor. U posljednje vrijeme nameću se prijevodi bestselera koji na svjetsko

Simona Škrabec

tržište lansiraju nepoznate autore iz nepoznatih književnosti. Opći je trend ovakav: prvi, obećavajući roman anonimnog autora zaokuplja pažnju svjetske javnosti, ubrzo slijedi drugi naslov, a nakon toga autor, djelo i književnost iz koje dolaze padaju u zaborav koji neumitno prati takvu vrstu meteorske slave.

Danas smo ovdje kako bismo potražili drukčiji odgovor na pitanje kako jedna književnost uspijeva učiniti se poznatom, izbjegavajući pritom ove velike i kontrolirane staze: na koji način djela dopiru do drugih kultura? Prijevodi katalonskih autora na hrvatski jezik vrlo dobro ilustriraju gdje i kako se običavaju pojavljivati prve knjige: jedna antologija pjesništva, jedan srednjovjekovni klasik, jedna pripovijetka u književnom časopisu... Sve u svemu, na to se danas svodi nazočnost katalonske književnosti u Hrvatskoj. Riječ je, dakle, o nastojanju da se jaz nepoznavanja trenutačno premosti jednom jedinom antologijom, kojoj društvo čine prijevod jednog vrlo staroga latinskog teksta te stidljiv pokušaj privlačenja pažnje probrane publike koja prati književne časopise. U knjižarama je nemoguće pronaći bilo kakvu knjigu koja bi privukla nespecijalizirana čitatelja. Osim toga, od zadnjega je prijevoda proteklo gotovo deset godina.¹

Osvrnemo li se na trenutak na susjedne jezike, vidjet ćemo da situacija nije takva: rumunjska, mađarska, češka, slovenska i srpska sredina pokazuju, osobito u posljednjih nekoliko godina, više interesa za katalonsku književnost. Na prvi pogled čini se da je završetak hladnog rata i otvaranje bivših komunističkih zemalja ostatku svijeta odgovoran za buđenje znatiželje u ovom dijelu Europe, no to nije posve točno. Između ovih zemalja i katalonske književnosti, jedne relativno male književnosti koja, međutim, uspješno preživljava, odavno uspostavljen odnosi međusobne simpatije. Dozvolite mi da ovo ilustriram s nekoliko primjera.

Antologija *Daleki grad (Ciutat llunyana)*², objavljena u Beogradu 2003. godine, zanimljiva je i pomalo čudna miscellanea pjesničkih tekstova. Zbog abecednog poretka autora, romantičarskoj egzaltaciji domovine u Aribauovim pjesmama slijede pjesme koje je tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina XX. st. pjevala maljorkinska kantautorica Maria de la Mar Bonet. Sastavljač antologije i prevoditelj Jovan Horvat ovim je izborom izrazio osobnu bol zbog gubitka ognjišta. Tijekom devedesetih godina XX. st. Srbiju je zadesio strašan "odljev mozgova" jer je velik broj ljudi odlučio da više ne može živjeti u zemlji u kojoj su rođeni. Katalonska književnost jedna je od onih koje obilu-

1 LLULL, Ramon. *Knjiga viteškog reda*. Iz latinskog preveo Zvonimir Milanović. [?]. — RODOREDA, Mercè. «Moja Kristina [La meva Cristina]». Prevela Jadranka Vrsalović Carević. Hrvatsko slovo: tjednik za kulturu, II, n. 72 (6-9-1996), 10-11. —

MAROJEVIĆ, Tonko [ur.], *Bikova koža: mala antologija katalonskog modernog pjesništva*. Preveo Tonko Marojević. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1987.

2 JOVAN, Horvat [ur.], *Daleki grad. Antologija katalonske poezije egzila*, Beograd, Alexandria Press, 2003.

ju promišljanjem egzila. No, ovom je slučaju analogija lažna jer počiva na identifikaciji s jednim progonjenim narodom u trenutku kad je još živa ideja Velike Srbije. Za razliku od toga, bitno su drukčiji prijevodi Igora Marojevića koji objavljuje u Beogradu od 2005.: Josep Pla, Quim Monzó i Jesús Moncada, čija djela Marojević trenutno prevodi³, predstavljaju za ovog pisca primjer razrađene proze brzoga tempa kakvu bi i on sam htio pisati. Boravak u Kataloniji značio je za njega upoznavanje jedne njemu do tada nepoznate književnosti u kojoj, kao i u drugim, snažnijim književnim tradicijama, traži izvore inspiracije i užitak čitanja.

Mogli bismo ovako nastaviti od slučaja do slučaja, no kao slučaj individualnih napora koji su urodili uistinu značajnim rezultatom trebalo bi možda istaknuti biblioteku izdavača Meronia, pod uredničkom palicom Jane Matei. Tijekom manje od deset godina u rumunjskom se prijevodu pojavilo tridesetak katalonskih djela; štoviše, kad bismo htjeli popis preporučene lektire, mirne bismo se duše mogli prepustiti izboru Jane Matei. U ovom slučaju, plod akademskog interesa uspio je preskočiti masivne sveučilišne zidine i steći priznanje čitateljske publike. Činjenica da se u Rumunjskoj oformila skupina stručnjaka za katalonski jezik i književnost svakako je najpozitivnija posljedica ovakvog žara.

Tijekom godina katalonska je književnost uspjela steći brojne čitatelje i u Češkoj i Mađarskoj. Godine 1891. romantičarski pjesnik Jaroslav Vrchlický preveo je u stihovima epsku poemu *Atlantida* (1877) Jacinta Verdaguera. Bio je to vrhunac intenzivne razmjene između dvije zemlje “renesansnog duha, Bohemije i Katalonije”, kako je rekao jedan od kulturnih posrednika tog vremena. “Renesansni duh”, kojim su bile protkane te veze, imao je dvije sastavnice. Prva od njih svakako su pokreti nacionalnog osvješćivanja na romantičarskim premisama, osobito snažni upravo u Kataloniji i Češkoj. Druga bitna sastavnica te razmjene bila je vjerska poezija. Ramon Llull, kao jedan od najistaknutijih mislilaca europske teologije, omogućio je da poezija vjerskog karaktera prebrodi “prokletstvo pisaca-kapelana koje nitko niti poznaje niti sluša”, kako je to rekao jedan češki pisac kojemu je, ako ništa, a ono barem pošlo za rukom pokazati važnost Jacinta Verdaguera izvan granica vlastita jezika.

No, u Pragu je 1903. svoju svjetsku premijeru doživjela i opera *Tiefland* Eugena d’Alberta. Temeljena na kazališnom komadu Àngela Guimerà *Terra baixa*, ova je opera primjer nazočnosti jednog katalonskog dramatičara u Europi svoga vremena. Njegova ruralna drama poslužiti će čak kao osnova za jedan film Leni Riefensthal, koji nastaje u sklopu onovremenih pokušaja oživljavanja europske kinematografije te izrade infrastrukture koja bi joj omogućila ravnopravno natjecanje s holivudskom industrijom. Čak i ako bacimo samo letimičan pogled na projekt europske kinematografije, treba reći da je *Vnizin* uspio pronijeti “ugled svog autora i katalonske književnosti sve do najzaba-

3 MONZO, Kim [Monzó, Quim], *Benzin*. Preveo Gani Jakupi. Beograd, Alexandria Press, 2003 — PLA, Đosep [Pla, Josep], *Sivi dnevnik [El quadern gris]*. Preveo Igor Marojević. Beograd, Aleksandrija Pres, 2005.

Simona Škrabec

čenijskih kutaka”. Drugo razdoblje solidarnosti između dva naroda uslijedit će u poslijeratnom vremenu, kada se povlače paralele između “Katalonskih Zemalja [Països Catalans – op. pr.] pod Francom i Čehoslovačke pod čizmom neostaljinističke normalizacije”. Zanimanje za katalonsku književnost dovest će do nastanka jedne biblioteke katalonskih književnosti od tridesetak temeljnih naslova kod izdavača *Odeon*. Ta biblioteka, pod uredništvom Jana Schejbala, polučit će uistinu značajan tržišni uspjeh: antologija kratke priče tiskana je 1982. godine u 33 000 primjeraka.⁴

Nazočnost katalonske književnosti snažna je i u Mađarskoj⁵, pri čemu možemo prepoznati slične mehanizme međusobnog upoznavanja dviju zemalja: simpatije zbog povijesnih paralela, prvi dodiri posredstvom teoloških krugova, pojedinačni entuzijastični posrednici te, konačno, uvođenje katalonskih studija na sveučilište, kao ključni čimbenik snažnije divulgacije. U tom procesu recepcije treba istaknuti važnost književnih časopisa koji u čitavoj regiji još uvijek igraju važnu ulogu pri upoznavanju stranih autora. Nasuprot tome, stanje je nešto drukčije u Poljskoj⁶: u toj zemlji poznavanje katalonske književnosti još nije prešlo uske okvire akademskog svijeta, a prevode se uglavnom kratki tekstovi i objavljuju u specijaliziranim časopisima. Praksa velikih komercijalnih izdavačkih kuća glavna je prepreka uvođenju autora koji pišu na manje snažnim jezicima u zemlju tako snažno razvijene književnosti. Izdavači se povode za smjericama globalnog tržišta, kupuju izdavačka prava autora čija djela predstavljaju tržišne uspješnice u određenom trenutku te naručuju prijevode od profesionalnih prevoditelja. Zbog svega toga, u slučaju malih jezika, prijevod se neizbježno odvija preko nekog većeg jezika pa se renomiranije katalonske autore percipira kao predstavnike španjolske književnosti. Djela koja se populariziraju putem komercijalnih krugova lišena su, nažalost, bilo kakvog interpretativnog aparata te, namijenjena trenutačnoj konzumaciji, teško mogu probuditi interes za neku određenu kulturu.

Katalonska književnost u spomenute je zemlje ušla gotovo isključivo zahvaljujući romanistima. Zašto je, međutim, baš u zemljama Središnje Europe nazočnost katalonskog jezika u romanistici toliko prirodna? Već 1856., u drugom izdanju svoje *Grammatik der Romanischen Sprachen*, Friedrich Diez ustvrdio je da se katalonski može smatrati samostalnim jezikom. Prvi je to u seriji njemačkih jezikoslovaca koji će krajem XIX. st. i početkom XX. st. izboriti priznanje samostalnosti i samosvojnosti katalonskog jezika kod međunarodne znanstvene zajednice. Prekretnicu u tom procesu predstavlja *Das Katalanische* (Heidelberg, 1925) Wilhelma Meyer-Lübkea Središnja

4 SCHEJBAL, Jan. “Les traduccions en txec i eslovac d’obres literàries catalanes i viceversa” u *Quaderns* [Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Traducció i d’Interpretació], 2004, número 11, str. 45-57. Svi navodi koji se tiču Češke su iz ovoga članka.

5 CASTELLÓ, Eloi; KÁLMÁN, Faluba. “Literatura hongaresa i literatura catalana: coneixement mutu”, *Ibid.*, str. 29-44.

6 SAWICKA, Anna. “Polacs i polonesos. Traducció literària català-polonès i polonès-català” *Ibid.*, str. 11-27.

Europa, u širem smislu, je područje utjecaja (i dominacije) njemačke kulture, no u isto vrijeme pun relativno malih i iznimno vitalnih kultura. Upravo je zbog toga riječ o prostoru u kojem se katalonska situacija može shvatiti analogijom. Poplava ovih prijevoda s katalonskog nakon pada Berlinskog zida tako nije tek rezultat veće otvorenosti svijetu, već logičan nastavak dodira i zajedničkih interesa tijekom prošlosti.

U širem smislu, katalonska književnost tek je jedan od brojnih primjera koji svjedoče o postojanju jedne književno bogate Europe, drukčije, u kojoj se međusobni kontakti i utjecaji ostvaruju izvan velikih, utabanih staza. Mostovi između tih kultura podižu se slobodno, bez velikih infrastruktura, a često je za njihov nastanak dovoljan jedan jedini entuzijastični posrednik.

Nakon ovoga poduzetog i optimističnog uvoda, moram ipak s manje radosti konstatirati da nije moguće u jednoj kratkoj konferenciji predstaviti ukupnost jedne književne tradicije. Pokušajmo, ipak, naznačiti nekoliko točaka koje predstavljaju vrhunce te književnosti: od XIII st. katalonski se ubrzano nameće latinskom, no već u XV st. (1469.), nakon sklapanja braka između Izabele Kastiljske i Fernanda Aragonskog [Reis Catòlics – op. pr.], španjolski se sve više i više nameće kao dominantan jezik. Nakon uspona burbonske dinastije na španjolsko prijestolje i represije koja je uslijedila u Kataloniji nakon poraza u ratu za španjolsko naslijeđe, tijekom čitavog XVII st. gotovo da nema katalonskih književnih tekstova, a to se razdoblje “dekadencije” [decadència – op. pr.] proteže sve do polovice XIX st., kada proljeće naroda i za Kataloniju znači preporod [renaixença – op. pr.] na području vlastita jezika. No, u XX st. represivna politika tijekom diktatura Prima de Riverie (1921-31) i Franca (1939-75) onemogućuju konsolidaciju položaja katalonskog jezika. Tek 1979. katalonski dobiva službeni status, a njegova se uporaba donekle normalizira. Zaključno, izgleda to ovako: mnoštvo srednjovjekovnih autora, dugo razdoblje jezične dekadencije, velike poteškoće u vrijeme dobrog dijela XX st. i usprkos svemu tome jedna razvijena i solidna književnost.

Književnost je kako za mene, tako i za mnoge druge prevoditelje i znanstvenike koje smo dosad spomenuli, jedna vrlo osobna stvar. Koja pak djela i autori predstavljaju vrhunac za pojedinca mnogo je teže utvrditi jer ovisе o čimbenicima kao što je interes za jedan jezik, a ne za neki drugi, usmjerenost na jednog autora, a ne na drugog... U jednom poštenom odgovoru na to pitanje pomiješale bi se nesvjesne težnje, premeditirani izbori te mnoge slučajnosti i koincidencije koje nam u životu namre slučaj.

Budući da mi se nemogućim čini dati suvisao i dosljedan prikaz književnog razvoja u samo jednoj konferenciji, izabrala sam za ovu prigodu četiri velika romana XX st., pri čemu je moja namjera dvojaka. Prikaz ta četiri rado čitana, obrađivana i prevodena djela, omogućit će mi da objasnim neke važne značajke katalonske književnosti prošlog stoljeća. To su objektivni razlozi, no ova sam djela izabrala i zbog osobne naklonosti. Prevela sam ih dva: *L'ombra de l'eunuc* (*Eunuhova sjena*) Jaumea Cabréa i *Camí de sirga* (*Put tegla*) Jesúa Moncade. Bila bih prevela i *Mirall trençat* (*Razbi-*

Simona Škrabec

jeno zrcalo) Mercé Rodorede da me netko nije pretekao. No, godinama prije nego što je čitav roman bio preveden na slovenski, objavila sam u jednom časopisu ulomak koji ćemo danas komentirati.

Najvremšniji roman od četiri izabrana, *Solitud* (*Samoća*) autorice Víctor Català, objavljena prije stotinu godina, ostala je do danas zanimljivim djelom, ne samo za katalonske čitatelje, već i za publiku izvan granica katalonskoga jezika. Godine 1998. taj je roman objavljen na rumunjskom, kao prvo djelo iz biblioteke posvećene katalonskoj književnosti, dok češki prijevod datira iz 1987. No, roman je privukao i autoričine suvremenike u inozemstvu. U ovom trenutku u pripremi je njemački prijevod, no već 1909. roman je objavljen u prijevodu Eberharda Vogela, pod naslovom *Sankt Pons* kod Fischera, u biblioteci u kojoj su te godine objavljena i djela značajnih njemačkih autora, Hauptmanna, Thomasa Manna, Schnitzlera i Hessea, ali i djela Selme Lagerlöf i Grazie Deledde, dviju dobitnica Nobelove nagrade i predstavnica književnosti koje, uz sve ograde, možemo nazvati malenima. I u ovom slučaju entuzijazam prevoditelja bio je od odlučujuće važnosti za realizaciju projekta. *Solitud* je prvo djelo koje je Vogel preveo; nakon što ga je pročitao, odlučio je da ga mora prevesti, sam je pronašao izdavača te je održavao dugu i plodnu korespondenciju s autoricom kojoj se divio. Nešto kasnije, ovaj je prevoditelj postao jedna od ključnih figura kulturne razmjene s Njemačkom, prevevši niz važnih djela i objavivši 1911. rječnik kod Langenscheidta. Bio je to jedan od odlučujućih koraka koji će omogućiti da se stoljeće kasnije, u jesen 2007., katalonska književnost nađe kao posebni uzvanik na Sajmu knjige u Frankfurtu.⁷

Caterina Albert/ Víctor Català. *Solitud* (*Samoća*, 1905)

Caterina Albert rođena je 1869 u malenom obalnom mjestu L'Escala. Znanstvenici njenu biografiju često rezimiraju ovim riječima: autodidakt iz bogate obitelji, provodila je život u kući, daleko od svega i bez obveza. Jednoličnost njena "redovničkog života iza zatvorenih prozorskih kapaka" prekinulo je jedno kratko razdoblje izvanredne kreativnosti. Iako je objavljivala tijekom cijelog života – umrla je u dobi od 96 godina – veći dio svoga proznog opusa objavila je u razdoblju od 1902. do 1907., dok kasnija njena djela neće imati nikakva odjeka. Treba naglasiti da se na književnoj pozornici pojavila kao protagonist velikog skandala: godine 1898. objavila je u dnevnom listu *La Veu de Catalunya* poduži monolog pod naslovom *La infanticida* [Djecubojica – op. pr.]. Javnost nije mogla prihvatiti činjenicu da mlada djevojka može pisati o takvoj

⁷ Sajam knjige u Frankfurtu ima instituciju zemlje partnera. Kako Katalonija nije samostalna država, zapravo je partner na Sajmu 2007. katalonska kultura, što je uistinu izniman događaj. Op. pr.

temi. “U ovoj zemlji veća je sramota kad žena piše nego kad izvodi druge gluposti”, s gorčinom je zabilježila, odlučivši da više ni retka neće objaviti pod svojim pravim imenom. Caterina Albert upisala se u povijest katalonske književnosti pod pseudonimom Víctor Català, prvenstveno zahvaljujući romanu *Solitud (Samoća)* objavljenom 1905. u nastavcima u podlisku jednoga poznatog časopisa. “Siroti roman morao je nastajati na apsurdan način, odjeljak po odjeljak, planirajući tek komadiće koji su ostajali nepovezani i besmisleni”. Usprkos tome, ovaj je roman ostao njeno remek-djelo.

Pokušajmo mu se približiti preko ovoga kratkog ulomka:

Počeli su se spuštati s istočne strane. [...]

Mila je pak slijedila čovjeka u stopu, ne prestajući ga gledati. Potučena posljednjim razočaranjem, brzo je povratila oštrinu vida pa joj naočale više nisu bile potrebne. Spuštajući se, pastirova se glava nalazila tri ili četiri palca nadolje od nje i mogla ga je nesmetano analizirati. I sada ga je vidjela baš onakvog kakav je bio, bez koprjene. Sigurno da su njegovi čosavi obrazi, kratko ošišana tanka smeđa kosa bez ijedne sive vlasi, i okretnost omršave osobe na prvi pogled zbunjivali; ali, promatrajući ga iznova i pažljivo, godine su na njemu izbijale poput pjega na suncu. One iste tamne kose izgubile su sjaj, izbljedjevši poput starih stvari; koža, ispod koje nije bilo sloja masnoće, zalijepila se za stršeće kosti te se u očnim dupljama, na padinama njegovih obraza i oko njegovih lepezastih ušiju sva naborala poput zgužvanog papira; nokti su mu bili jaki kao u gavrana, a njegova koljena i ručni zglobovi odavali su, s vremena na vrijeme, staračku rđu. Ne, ne, pogledavši dobro, nije bilo mjesta sumnji: pastir nije bio kakvim se činio na prvi pogled.

Usporedila ga je u mislima sa svojim mužem. Taj, mladić s dušom jednog starca, a ovaj, starac s izgledom mladića. U oba slučaja anomalija, vječna anomalija koja ju je bez prestanka progonila, trujući je i uništavajući joj život...! Žena je opet osjetila očajnu crnu pustoš pobijeđenog, pobijeđenog protiv zakona i razuma. «Sve je uništeno, sve izgubljeno...! Jedan niškoristi...! Jedan starac....!» Grizla si je usnice dok nisu počele krvariti, a um joj se mutio.⁸

S katalonskog prevela Bernardina Čerlek

“Život se proljeva iz kalupa, ne ostaje u njima”, rekla je Víctor Català o naturalističkom determinizmu s kojim su je htjeli povezati. Cilj njenih ruralnih drama bio je prevladati manjkavost te formule. U *Samoć i* je to postigla brižljivom strukturom, iznenađujućom za jedan roman pisan u kratkim nastavcima. Mlada Mila, netom udana

⁸ Víctor CATALÀ, *Solitud*. Barcelona: Edicions La Magrana, 1996, pàgines 251-252. Capítol XIV «En la creu».

Simona Škrabec

za Matiesa, penje se prema pustinjačkoj crkvi Svetog Poncija (Sant Ponç) kako bi tamo započela svoj novi život. Prije toga utvrdila je da je njen muž lijenčina i, što više, “beštija bez trunke privrženosti”. U samoći planine pravi joj društvo i tješi je pastir Gaietà, sve do trenutka (koji opisuje naš ulomak) u kojem ona uviđa da stvarnost nije kakvom ju je zamišljala. U trenutku kad sazna stvarnu dob pastira započinje njen “spust”. Do razočaranja dolazi baš kad su dosegli najviši vrh i od toga trenutka započinje spust krivudavim stazama, nalik onima na planini koju opisuje. Na kraju romana, Mila se učvršćuje u sposobnosti nadvladavanja straha od samoće, nakon mnogo većeg razočaranja od onog koje se opisuje u našem ulomku: tijekom noći u kojoj se na planini održava pučko slavlje Mila je silovana. Nasilnik je neki povučeni, podao, bezimen čovjek iz planine kojega svi znaju kao Ànima [Duša – op. pr.]. Ova četiri lika, jedna žena i tri muškarca čine okosnicu romana te pokazuju složenost života. Život se rađa iz *coincidentia oppositorum*: planina i ravnica, radnja koja se proteže od proljeća do jeseni, ona, puna energije i njen muškarac, jedno tromo stvorenje, dobrota pastira Gaietà i kukavičluk Ànime... Ovo dvojstvo simbolično je prisutno u kipu iz sv. Poncija, androginoj figuri podrugljive i svjetovne pojave koja sadrži sakralne elemente, s nabrekliim ženskim trbuhom i dugačkim udom koji je nalikovao “Matiesovoj praznoj vrećici za duhan”. Prostor također poznaje ovo dvojstvo: prirodna pećina Brama nasuprot pustinjačkoj crkvi kao artificijelnom mjestu štovanja na kojem se događa prvi seksualni napad na Milu, kao da je i sam svetac suradnik u zločinu brutalnom Ànime.

Roman počinje usponom na planinu, no poglavlje iz kojeg je ulomak što smo ga pročitali nosi naslov “Spust” [“La davallada”]. Ovo je vrhunac priče, točka u kojoj puca dramatski luk. Roman o osobnom rastu svoje središte ima u istinskom trenutku *anagnorisis*. Činjenica da je nakon stotinu godina Milina drama još uvijek zanimljivo i čitka vjerojatno je posljedica tragičnog saznanja koje je autorica umjela prenijeti na uvjerljiv, jasan način, kao da je to saznanje svima očito (a ipak nije).

Mercè Rodoreda, *Mirall trencat (Razbijeno zrcalo, 1975)*

Mercè Rodoreda, rođena 1908. u Barceloni, najvažniji je i najprevođeniji katalonski pisac (osobito se mnogo prevodi njeno djelo *La plaça del Diamant*, 1962). Na Rodoredin život traga su ostavila: Građanski rat u Kataloniji i Drugi svjetski rat u Francuskoj. Prvi rat značio je za nju dugogodišnji izgon, zbog čega je velik dio svoga života provela prvo u Parizu, a onda u Ženevi. Umrla je 1983.

Rodoreda pripada naraštaju koji se morao suočiti s ekstremnim nasiljem i smrću. Rat je uvijek prisutan u njenim romanima, osobito u dva njena najpoznatija djela *La plaça del Diamant (Dijamantni trg)* i *Mirall trencat (Razbijeno zrcalo, 1974)*. U ovom

potonjem, buržoazija koja je, počevši od kraja XIX. st., obilježila čitavo jedno razdoblje, nestaje u vohoru Građanskog rata. Prizor u kojem se navješćuje nestanak čitavoga jednog svijeta nalazimo u sljedećem ulomak, preko kojega možemo pratiti i profinjnost autoričina pripovjedačkog stila. Taj nam prizor, preko susreta dvaju starih ljubavnika, govori da se prošlo vrijeme nikad ne vraća:

[...] “Zamolila sam te da dođeš jer želim sastaviti oporuku. Želim da ova kuća ostane malo, Mariji. Jer, ako ja ne budem mislila na nju, neće nitko.” “Marija me – nastavila je Teresa - nimalo ne cijeni. Ali ja nju da. Da vidiš samo kako tjeskobno promatra moje ruke. No nije me briga.” Odvjetnik Riera podsjetio je Teresu da ima i sina; da, kao i Eladi, ima svoj grijeh iz mladosti. “Mogla bi joj dati novac od kuća u Roviri.” “Novac mi je uvijek izmicao iz ruku.” “Sjeti se da je tvoj sin ipak tvoja krv.” Nato mu je Teresa, postavši na trenutak djevojkom kakva je nekada bila, odvrtila: “Ma što me briga za moju ili bilo čiju krv?” Oboje su se nasmejali. Sebi, onom što su znali i što nisu znali jedno o drugome te onom što ih je, umjesto da ih poveže, razdvajalo. “Možeš doći potpisati idući četvrtak.” Teresa je primila lepezu i, netremice promatrajući zelene listove jabuke, rekla da neće moći doći niti u četvrtak, niti nijedan drugi dan jer nema noge. On je nije razumio pa mu je morala reći da su joj noge umrtvljene i da već godinama ne može izaći iz kuće te neka joj donese pripremljenu oporuku, potpisanu od svjedoka.... bilo bi bolje da ih umjesto u četvrtak donese u petak jer je četvrtkom gospođica Rosa izlazila, a Teresi je bilo draže da ona ne bude u kući. Prije nego je otišao, odvjetnik Riera je priupita što joj se dogodilo s nogama. Teresa je oklijevala s odgovorom. Imala je prijatelja, rekla je napokon, te je, kada ju je počeo zanemarivati, patila toliko da su joj živci u nogama odumrli. “Zauvijek”. Gledali su se poput brodolomaca, on je posegnuo za njenom rukom da je poljubi, no ona ga je potapšala lepezom: “Ne treba.”⁹

S katalonskog prevela Katica Cvelić

Kuća iz koje ostarjela Teresa Valldaura nije mogla izaći, obavijena ogromnim vratom, jedna je vila u barcelonskoj četvrti Sant Gervasi. Od trenutka kada kuća primi svoje prve stanovnike, ograda vrta hermetički će ih odvajati od ostatka svijeta. Vila postaje jedina dimenzija svijeta. Od toga trenutka, smrt nastupa u tom zatvorenom svemiru. Od početka, neizbježna se sudbina ostvaruje pravedno, u skladu s prirodnim zakonima odnosi živote starih kad im više ništa ne ostaje, kad im je isteklo vrijeme. Nakon toga zahtijeva viši danak: pripovijedanje polako mijenja perspektivu i

⁹ Mercè Rodoreda. *Mirall trencat*. Barcelona: Edicions 62, 1983, pàgina 154-155. (Segona Part. I. «El notari Riera»)

Simona Škrabec

otvara pogled u svijet kako ga vide djeca. Pokazuje kako okrutan i neumoljiv može biti njihov svijet. Maria i Ramon, Teresini unuci, utapaju brata u jednoj bari u vrtu, jer im smeta. Smrt djeteta najava je još veće tragedije: Ramon i Maria odrasli su jedno uz drugo, a da nisu znali da su djeca istog oca. Tu će činjenicu otkriti prekasno, u trenutku kad se djetinje prijateljstvo preobrazilo u ljubav od koje nisu bili spremni odustati. On bježi, a ona se ubija na strašan način. Smrt djevojke vrhunac je od kojeg sudbina obitelji kreće nizbrdo. Ubrzo umire i Teresa, osnivačica loze. Vrijeme se neće smilovati na nju. Ona je žena, zrcalo joj okrutno pokazuje promjene na njenom tijelu i licu. No, kako kaže naslov romana, to je zrcalo razbijeno jer pokazuje samo život u komadićima. Kratki ulomak koji smo pročitali pokazuje zadnji komadić obiteljske povijesti. Teresa je izgubila svoju ljepotu, ne može više hodati, provela je godine u svojoj sobi, neprimjetno kličući prema smrti, usred razmišljanja o prošlosti i sjećanja na djetinjstvo. Vremena su se promijenila, uskoro će uništiti i vilu: Sofia, sposobna i odlučna kćer, na tom će mjestu podići stambenu zgradu.

U romanu *Mercè Rodoreda* događaji xx. st. razbili su čovjeka u tisuću komadića zbog čega objektivniji pogled, koji bi mogao obuhvatiti čitavu stvarnost, više nije moguć. Svijet se pokazuje kroz mnoštvo slika, nastalih u pojedinačnim svijestima. Jedina epopeja koju je moguće napisati u moderno vrijeme je epopeja bez herojskih djela, pripovijedanje o skršenim životima, punima nepovezanih događaja. *Mercè Rodoreda* uspjela je svojom pripovjedačkom tehnikom ostvariti taj osjećaj esencijalne praznine. Osovinu radnje nanizala je u kratkim poglavljima bez očite poveznice, u malim izoliranim prizorima koji imaju oblik lirskih mikroprizorjki. Čini se kao da radnja ne napreduje, roman ne teče u jednom određenom smjeru, nema ni jednog vrhunca ni raspleta koji bi čitatelja bez daha, u napetom iščekivanju nekoga neizbježnog kraja. Povijest obitelji *Valldaura*, koja živi u kući obavijenoj arhetipskih vrtom, tka se kroz individualne perspektive svakog od likova. Slika koja se pojavljuje pred čitateljem zapravo je mozaik. Poglavlja su poput malih dramskih scena. Zbog toga je *Rodoredin* roman izravan udar na premise realizma, koji je naivno vjerovao da je složenost svijeta moguće pretočiti u priču.

Svijet nema povijesti, od prošlosti ostali su tek ulomci ostataka, međusobno nepovezani komadići, izolirani prizori koje odražava jedno razbijeno zrcalo.

Jesús Moncada *Camí de sirga (Put tegla, 1988)*

Jesús Moncada rođen je 1941., u najtežem trenutku španjolskog poslijeraća, u mjestu Mequinensa na sutoku rijeka Segre i Ebre (Baix Cinca). Krajem šezdesetih godina xx. st. preselio je u Barcelonu gdje je počeo raditi u jednoj izdavačkoj kući (Montaner y Simón) kao pomoćnik voditelja proizvodnje, poznatog pisca Perea Caldersa koji ga je i potaknuo

na pisanje. Nakon dva desetljeća ova će izdavačka kuća prestati s radom te će se pisac moći s većom predanošću posvetiti književnim zadaćama, kao autor i kao prevoditelj. Njegovu karijeru prekinula je teška bolest: umro je u Barceloni u lipnju 2005. S romanom *Camí de sirga* (*Put tegla*, 1988) zadobio je konačno priznanje kritike i čitateljske publike.

Evo jednoga kratkog odlomka:

– Evo ih! – uzviknuo je Honorat iz kafića smještenog na krovu. Uzvik je odjekivao od ulice do ulice, a cijelo se mjesto sjurilo na mule i zauzelo brodove privezane na obali, da bi dočekali *Carlota*. Na Mulu udovica, kamo se preselio s vidikovca na krovu, ljekarnik je izvještavao o detaljima događaja.

– Vidim mazgu Djetelinu koju prati fakin, čini se da je to zlovoljni Pere d'Atura; živina se penje obalom, putem tegla i vuče *Carlota*. Uspjeli su! Vidim i onog gusara Arquimedesa, stoji na krmi, upravlja jargolom. Čini se da mu je ponovno izraslo uho iz Tetuana... Ma vidi ti to! Što je dovraga ovo? Što dovraga...?

Mnoštvo još nije moglo vidjeti ono što je ljekarnik već jasno nazirao, no njegove je posljednje riječi popratilo s oduševljenjem. Pritom promatrač nije ništa objašnjavao, već je pustio da uzvici nevjerice jačaju dok se brod primicao.

– Što se događa Honorat? – upita ga nestrpljivo gospodin Jaume de Torres, koji je upravo stigao na mul.

– Nevjerojatno! – odgovori mu ovaj, ne prestajući promatrati *Carlota* durbinom.

– Honorat, dovraga, hoćeš li mi reći što se događa?

– Majku im...

– Honorat, oštija! – uzviknuo je gospodin Jaume očajno, grabeći ga za ruku.

– Ne diraj me, čovječe, sve se ljulja, ništa ne vidim!

– Daj mi to čudo!

Vika gomile prekinula je prepirku gospodina Jaumea i ljekarnika. *Carlota* je već bila u blizini grada kad se začuo glas starog Arquimedesa kako zapovijeda fakinu na brodu da skoči na obalu i odriješi teglo koje je povezivalo mazgu i brod; ne morajući više vući brod, živina je nastavila uzvodno kako bi došla do broda koji je vozio preko Ebra, a bio je smješten gotovo ispred tvornice ekstrakata. Sada više nije bila potrebna nikakva optička sprava, da bi razabrali razlog ljekarnikovu čuđenju: u početku se vidjela tek crvena mrlja na rižinoj slami koja je štitila keramički teret na *Carloti*; no što je leut bio bliži, sve se jasnije razabiralo mnoštvo boja. Na mulima se čuo uzvik odobravanja. Nije, međutim, bilo moguće ustanoviti, koji su uzvici bili namijenjeni starom Arquimedesu i posadi radi uspješnog putovanja, a koji izgledu – veličanstvenom sjaju crvenog perja i ride kose - lijepe Françoise Herzog, nove, sjajne zvijezde rajskih noći, koju su stanovnici od tada zauvijek zvali Madamfransuà.

S katalonskog prevela Katica Cvelić

Simona Škrabec

Roman Jesúa Moncade sazdan je na scenama koje, poput ove, sabiru sjećanja više od dvije stotine likova. Radnja se, dakle, ne može slijediti kao da je riječ o jednoj pripovjednoj niti. Autor nas suočava s jednim tekstom kojeg bismo najjednostavnije mogli opisati kao kroniku jednoga grada. U njoj svoj odraz nalaze povijesni događaji koji se protežu od sredine XIX. st. do šezdesetih godina XX. st. A ipak, nazočnost prošlosti tek je daleka buka topova jer se pred nama rastvara mreža pojedinačnih ljudskih sudbina. No čak ni ta personifikacija povijesti nije zadnji cilj do kojega stiže Moncadino pero. Gotovo u svakom prizoru moguće je prepoznati jednu dublju strukturu. Što se onda krije iza malenih skokova broda koji, uspinjući se rijekom, siječe struju? Čini se da autor, preko prizora kao što je opis povratka leuta kući, stvara neku vrstu tajnoga, tu i tamo jedva primjetnoga dijaloga s čitateljem. Možda taj tihi razgovor može objasniti u čemu je tajanstvena privlačnost ovog romana. Čini se da te jasne slike, precizne kao da su snimljene kamerom, kriju nešto više, nešto zbog čega tekst nije tek vjeran opis pulsa grada koji je nestao pod vama.

Prošlost je nepristupačna: ne možemo učiniti ništa kako bismo životu vratili sreću koju smo osjetili maloprije. Ništa nam ne može vratiti povjerljiv pogled djeteta koji svijet vidi kao sigurno i lijepo mjesto. Nije potrebno podići branu kraj rodnoga sela da bi na nekom mjestu rijeka provalila iz korita i potopila prostore koji su nas učili životu. Rijeka vremena odnijet će ih ovako ili onako.

Nesmiljena bujica odnosi sve što nam je nekada pripadalo. Događa se to svakoga dana, u svakom trenutku i svakome od nas. Nije potreban studij kako bi se shvatilo roman Jesúa Moncade: svatko može shvatiti koliki je napor bio potreban da bi se sazdala ovakva kronika. Jesús Moncada je lađar koji silazi na obalu, koji uz pomoć debela konopa, vezana za jarbol, vuče za sobom brod svoga života. Prevozi mnogo stvari, taj njegov leut, a na kuverti ima tako lomljivih predmeta kao što su posude od pečena blata. Nije isto tegliti praznu lađu i "povlačiti leut pun sedla, vrčeva, žara, zdjelica...", piše autor u romanu. Teret sjećanja koji vuče za sobom nije nimalo lagan. Teška je to sovrnja, a osim toga put je uz obalu rijeke ponekad vrlo ravan, ponekad zarastao, pa čak krije i opasne zamke, kao što su neeksplodirane zahrđale bombe ili bodljikava žica. No, pisac posrćući nastavlja put te konačno, baš kao i mazga Djetelina, dolazi do sela koje se možda više ne nalazi ni na kojoj karti, no koje postoji u njegovom sjećanju.

To je slika koju naslov daje romanu, sažimajući njegov sadržaj na jedan vrlo osobit naslov; istovremeno, to nam svojstvo teksta objašnjava zašto je ovaj roman stekao toliko vjernu publiku širom svijeta. Svatko shvaća, pa bio iz Katalonije ili Japana, iz Švedske ili Rumunjske, kako danas, tako i prije petnaest godina kad je roman prvi put objavljen, da je život nabujala rijeka koja ima samo jedan smjer, koja utječe u smrt.

Jaume Cabré, *L'ombra de l'eunuc* (Eunuhova sjena, 1994)

Djelo Jaumea Cabréa (Barcelona, 1947) imalo je dobar prijem kako od strane kritike, tako i od strane publike, zbog čega se smatra jednim od najkvalitetnijih u suvremenoj katalonskoj književnosti. Priznati romanopisac, Cabré se, s vremena na vrijeme, posvećuje i pisanju scenarija za televizijske filmove. Konačnu naklonost publike zadobio je romanom *Fra Junoy o l'agonia dels sons* izdanim 1984. Početkom devedesetih godina XX. st. objavio je roman *Senyoria* (1991) koji je imao snažan odjek. Godine 1996. ponovno je iznenadio publiku romanom *L'ombra de l'eunuc*, ambicioznim portretom svoje generacije, sastavljenim od individualnih portreta likova koji ne mogu pronaći svoje mjesto pod suncem. Zasad posljednje djelo bogata književna produkcija Jaumea Cabréa predstavlja roman *Les veus del Pamano*, u kojem pomoću velikog broja pripovjednih razina i likova koji žive u različitim razdobljima uspijeva stvoriti dojmljivu fresku katalonskog društva u poslijeratnom razdoblju.

Cabréova generacija, rođena neposredno nakon Građanskog rata, tijekom djetinjstva podnijela je sav teret frankizma, a u svijet odraslih zakoračila je u svibnju 1968, na koji se gledalo kao na početak jednoga boljeg svijeta. Konac režima, nekoliko godina kasnije, ipak nije donio očekivane promjene. Oproštaj od revolucionarnih ideala i rezignirana odluka da je potrebno integrirati se u društvo. Osjećaj neuspjeha i besplodna, jalova života izaziva bol koju može ublažiti tek apstraktna ljepota glazbe i ostalih umjetnosti, to bi mogao biti kratak sažetak romana *L'ombra de l'eunuc* (*Eunuhova sjena*) iz kojega donosimo sljedeći ulomak:

Stojeća lampa u kutu svojom je žalosnom dvadesetpetvatnom žaruljom osvjetljavala prostoriju pored kuhinje. Nasred sobe nalazila se prevrnutu stolica, a Bik izdajnik ležao je na podu, ruku svezanih na leđima, dok je mlaz krvi curio iz rupe kroz koju mu je pred nekoliko minuta pobjegao život.

– Na sve su mislili. – Franklin mi je pokazao ručnik kraj Bikove glave. Simó se tužno osmjehnuo. Dok mu je stavljao ručnik oko glave kako bi zaustavio mlaz, dogodilo se ono što se nikako nije smjelo dogoditi. Franklinu se, dok se naginjao nad jadnim, odvratnim Bikom, oteo krik. Bik je okrenuo glavu, otvorio oči i zajecao.

– Majku vam jebem, pizde!... – Zaderao se glasom od kojeg se ledila krv u žilama. Bio je zgrožen. – Oni ga usrani debili nisu dokrajčili!

Potresen sam istrčao iz prostorije, Franklin me je slijedio, bijesno vičući, kontrarevolucionarno podrivajući najosnovnija pravila sigurnosti tajnih organizacija. Odjednom, na pustoj ulici, s jadnim Bolósom za vratom, koji je mučno uzdisao dok se njegov dah ocrtavao na slablašnom svjetlu jedine ulične svjetiljke, osluškivao sam vlak kako bezbrižno prolazi i tišinu vjeverica skrivenih u dupljama, a nigdje nije bilo ni traga dvojici najvećih kurvinih sinova koji su ostavili posao napola obavljen. Da, naravno, mogao bih trčeci ne-

Simona Škrabec

naseljenim vlažnim ulicama stići do željezničke postaje, otići do Sant Cugata i objaviti da su Xato i Cunillera, dvojica najgorih ortaka koji su tek napola ubili izdajnika i ostavili nam napola obavljen posao, a sada je na nama dvojici, mom najboljem prijatelju i meni koji smo izvukli najkraću slamku, da dokrajčimo izdajicu; da, mogao bih to učiniti. Ili bih mogao reći Bolósu, dođi, idemo odavde, i ostaviti Bika u njegovoj agoniji i njegovoj samoći, a vlasnicima kuće leš. Ili...

- Miquel, istječe nam vrijeme. Ne radi gluposti.
- Stvarno su kurvini sinovi, zar ne?
- Mora da su se usrali više nego nas dvojica.
- Što ćemo? Hoćemo čekati da umre?
- Ne. Bilo bi prestrašno. Ne. Moglo bi potrajati satima. To je mučenje.
- Morat ćemo postupiti kao sa životinjama.
- Umukni. Jebote.

Utihnuli smo. Zapalili smo cigaretu i dim nam se pomiješao s dahom. Bik je bio unutra, polako umirući. Bilo je teško misliti na Minga. Rumbo je mirisao, a imao je okus piljevine. Nikada više nisam zapalio te cigarete, ali me tih nekoliko dimova smirilo.¹⁰

S katalonskog prevela Katica Cvelić

Cabréov roman pokazuje da borba protiv zaborava ima više lica: obitelj, religija i umjetnost svaka na svoj način nude čovjeku nekakav nadomjestak besmrtnosti. Trag pojedinca sačuvati će se u njegovim potomcima, budući da se čovjek sa strahom od nestajanja može boriti vjerom u zagrobni život ili može umjetničkim stvaranjem pokušati osigurati si mjesto u sjećanju nadolazećih generacija.

Pokušaji da utisne svijetu neizbrisiv pečat usadili su u čovjeka jednu drugu, silno snažnu želju. Na stranu biološka reprodukcija, čovjek nastoji postati dijelom nekoga vječnog projekta: religija, politika i umjetnost okružje su koje nudi takvu mogućnost. To su tri velika hrama u koja će ući glavni lik romana, Miquel, te će pokušati postati njihov svećenik. Na početku činilo se da je riječ o tri sfere koje se međusobno isključuju, koje nemaju nikakvih dodirnih točaka. No, ustvari, zajednički im je način formiranja zajednice istomišljenika. Poznato je da su religijski osjećaji utemeljeni na vjeri (u to da se smisao ljudskog života može naći u vjeri samoj). Politika, koja se razvija unutar zajednice definirane kao nacija, naizgled nemam ništa zajedničko s pitanjima vjere; uostalom, nismo nimalo skloni tražiti u temeljima nacije nekakva preduvjerenja. No, ipak se latinski *credo* krije iza svakog naroda, kao i iza svake države, sve dok ona postoji. Kako nestaju tvornice, tako nestaju i narodi i države, jednostavno zato što su ostali bez kredita za proizvodnju.

¹⁰ Jaume CABRÉ. *L'ombra de l'eunuc*. Barcelona: Proa, 1996, pàgines 178-179 (Primera part «El secret de l'aorist», Capítol 3).

Ovu je misao zabilježio Robert Musil u trenutku kada je Austro-Ugarska počela bespovratno pucati po šavovima. Zbog toga u politici, baš kao i u religiji, nema mjesta za one koji sumnjaju.

Miquel, sa svojim vječnim dilemama, kakvim ga je stvorio Jaume Cabré, nije mogao postati ni svećenikom ni profesionalnim političarom, no mogao je ući u hram umjetnosti. Umjetnosti je, čini se, strana svaka želja da njeni privrženici slijepo vjeruju u smisao onoga što rade. Svakom filozofu uistinu treba nekoliko milijuna sljedbenika, govorio je u šali baš Robert Musil.

Drugim riječima, ove tri sfere skrivaju idealizam, uvjerenost u to da je pomoću ideja moguće ostvariti bolji poredak stvari. Kad je Miquel izašao na ulicu da bi, protiv volje svojih roditelja, poveo svoj osobni rat protiv Franca, njegova majka obradovala se što joj sin ima tako visoke ideale. Nakon ubojstva sudruga kojega nije niti poznavao, optužen za izdaju, Miquel više ne može vjerovati u svoje ideale. U njemu odjekuju riječi zamišljenog policijskog inspektora: «Mike; vi, koji ste dobili brižljiv, intenzivan i intelektualno adekvatan kršćanski odgovor, tvrdite da ste sposobni ubiti?»

Tko je sposoban ubiti? Cabré nam predstavlja zaljubljenika u glazbu s okrvavljenim rukama. Ljudska osobnost ima mnoga lica, no ova kombinacija umjetničke senzibilnosti i vojničke nesmiljenosti pokazuje jednu vrlo problematičnu relaciju. Cabré donosi stravičan zaključak. Baš one osobe koje osobnu realizaciju traže izvan vlastite egzistencije sposobni su povrijediti etičke granice. Nije bitno koji je konačni cilj, nije bitno je li riječ o profanim ili crkvenim stvarima, je li riječ o fašizmu ili komunizmu, o desnici ili ljevici. Za totalitarizam bitna je samo predanost ostvarenju cilja. Svim totalitarizmima zajednička je okrutna želja da jednom knjigom eliminiraju sve ostale.

Cabréova vještina sastoji se u sposobnosti spajanja tih velikih povijesnih paradigmi u jednoj zbunjenoj, neodlučnoj osobnosti njegova glavnog lika. Kroz čitav roman provlači se nit vodilja otpadništva: “I svaki je novi korak bio novo otpadništvo jer sve se događalo na način božanske objave; pojavilo bi se svjetlo i ukazao bi se Novi Put, Nova Istina i Novi Život.” Miquel se kreće od jednog do drugog cilja, no ne zastaje ni u kojem hramu. “Kako sam onedavna ostao bez cilja,” nastavljam žuriti u potrazi za nečim što bi popunito prazninu (koju je nemoguće popuniti).

Miquel neće upoznati sreću osim u kratkotrajnim trenucima veselja koji će mu procuriti kroz prste poput pijeska. Pokretač njegova života je proganjanje pokretnog cilja. Jasnno, samo smrt može stati na kraj toj potrazi. On nastoji prihvatiti svoje slabosti i još uvijek otvorene rane koje nikada neće sasvim zacijeliti.

*

S ovim već možemo pristupiti jednom skromnom zaključku. Četiri djela koja sam danas predstavila omogućuju čitateljima praćenje razvoja osobnosti glavnog lika do točke u kojoj se spreman suočiti s činjenicom da u životu ne postoji tipka *reply*. Kockice

Simona Škrabec

koje određuju čovjekovu sudbinu mogu se baciti samo jednom, no ta sudbina svejedno nije određena nikakvim proročanstvom koje bi moglo predvidjeti što će se zbiti u budućnosti. Svaka donesena odluka, svaki obavljeni izbor čini čovjekovu sudbinu nepokretnom i okamenjenom. Ništa od onoga što se zbililo nije moguće promijeniti, nije moguće preotati vrpcu, zato život na svom kraju ucrtava uvijek samo jednu kombinaciju brojeva. Sa stajališta vječnosti, čovjekov je život unaprijed određen jer se ništa ne može ispraviti jednom kad se dođe do kraja. Unutar vječnog vremena upisat će se tek precizan lanac uzroka i posljedica, jedan konačan broj, sudbina.

Miquel Gensana sposoban je prevesti ovo složeno saznanje u jedan vrlo jednostavan zaključak: trebat će priznati vlastite pogreške. Cabréov protagonist ima srca. Od svojih sudrugova iz ilegalne organizacije traži da mu ispale metak ravno u srce, ako ga misle kritizirati, jer srce je taj organ koji se nikako ne želi pokoriti. Mefisto i Bog neće se otimati oko Miquelove duše jer je čovjek na kraju xx. stoljeća posve sam. Uvijek i stalno zaljubljen do ušiju, izgubljen, nemajući ikakva jasnog cilja, Miquel jednostavno živi. A kad jednog jutra primi telefonski poziv osvetoljubiva krvnika koji zna za njegov zločin, Miquel se okreće oko sebe, no nijedna od knjiga na policama ne hrli mu u pomoć. U ovom osamljenom čovjeku koji se sam mora hvatati u koštac s vlastitim pogreškama lako je prepoznati sjenu nas samih.

S katalonskog preveli Nikola Vuletić i Pau Sanchis Ferrer

BIBLIOGRAFIJA

BACARDÍ, Montserrat. «Notes On the History of Translation into Catalan» , u *Catalan Writing*, 2002.

BIOSCA, Mercè; MORET, Hèctor. «La projecció i la recepció exteriors de l'obra de Jesús Moncada», u TRENC, Eliseu; ROSER, Montserrat. *La recepció de la literatura catalana a Europa*, 2004.

BUSH, Peter. «Reviewing Translation: Barcelona, London and Paris» A: *EnterText* Revista interactiva de la Universitat Brunel de West London. Distupno u formatu pdf. http://people.brunel.ac.uk/~acsrrrm/entertext/4_3/bush_s.pdf

CASTELLÓ, Eloi; FALUBA, Káláman. «Literatura hongaresa i literatura catalana: coneixement mutu» u *Quaderns. Revista de traducció*. [Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Traducció i d'Interpretació], 2004, br. 11.

CONSUL, Isidor. «Literature in 1987: moderate optimism», u *Catalan Writing*, 1988.

LÀZARO-TINAUT, Albert. «La recepció de les literatures ibèriques a Estònia, Letònia i Lituània i les traduccions de les literatures del Bàltic oriental a l'Estat espanyol», u *Quaderns. Revista de traducció*. [Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Traducció i d'Interpretació], 2004, br. 11.

PARCERISAS, Francesc. «Poder, traducció, política 1998-1999», u *Lliçons inaugurals de Traducció i Interpretació a la Universitat Pompeu Fabra 1992-2003*, Barcelona: UPF, 2004.

QUINTANA, Artur i SCHMIDT VON DER TWER, Sigrid, Entrevista amb Willi Zurbürggen A: «La recepció germànica de l'obra de Jesús Moncada», u *URC*, Lleida, 2006.

SAWICKA, Anna. «Polacs i polonesos. Traducció literària català-polonès i polonès-català», u *Quaderns. Revista de traducció*. [Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Traducció i d'Interpretació], 2004, br. 11.

SCHEJBAL, Jan; UTRERA, David. «Les traduccions en txec i eslovac d'obres literàries catalanes i viceversa», u *Quaderns. Revista de traducció*. [Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Traducció i d'Interpretació], 2004, br. 11.

TRENC, Eliseu; ROSER, Montserrat. *Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans. La recepció de la literatura catalana a Europa*. Universitè Paul-Valéry, Montpellier II, Association Française des Catalanistes, Centre d'études et de recherches catalanes, Publications Montpellier III, 2004.

INFORMACIJE O KATALONSKOJ KNJIŽEVNOSTI:

Katalozi prijevoda s katalonskog na ostale jezike:

TRANSLATION NEWS.

U *Catalan Writing* od br. 11 (1993) do br. 17-18 (2002). Sadrži bibliografske podatke o stranom izdanju i fotografiju naslovnice s podatcima o tome je li djelo dobilo kakvu subvenciju.

Simona Škrabec

TRAC

Pokrenut u ILC 1993., dostupan na internetu od 2005., preko portala Instituta Ramon Llull. URL:

<http://llullr.artmedialabs.com/llull/biblioteca/llista.jsp>

Secretaria de política lingüística:

«Informe de política lingüística 2004». URL: www.gencat.net/llengcat/informe/

Index Translationum.

Portal UNESCO-a, s podatcima od 1979.:

http://portal.unesco.org/culture/en/ev.phpURL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Agencia Española de ISBN

Sadrži popis svih knjiga izdanih u Španjolskoj od 1972.:

<http://www.mcu.es/bases/spa/isbn/ISBN.html>

MINISTARSTVO KULTURE

«Panorámica de la Edición Española de Libros». Osnovni podaci dostupni su na mrežnoj stranici (Ministerio de Cultura, Estadísticas, Estadísticas de Edición en España), no za detaljniju pretragu (podatci o izdanjima na katalonskom) potrebno je konzultirati tiskani primjerak koji se izdaje jednom godišnje.

http://www.mcu.es/jsp/plantilla_wai.jsp?id=44&area=estadisticas

Subvencije i pomoći:

Institució de les Lletres Catalanes

www.10.gencat.net/gencat/appJava/cat/sac/tramit_fitxa.jsp?codi=533

Institut Ramon Llull:

www.llull.com/llull/estatic/cat/tramits/sub-traduccio.shtm

Dirección General del Libro:

www.mcu.es/atencion/becas/files/aydas/libro/2005/c3-sol-espanol.pdf

CEDRO:

http://www.cedro.org/catalan_inicio.asp

Elektronski časopisi i mrežne stranice:

Lletra:

<http://www.uoc.edu/lletra/>

AELC

<http://www.escriptors.com/>

PEN Català

<http://www.pencatala.cat/ctdl/>

Journal of Catalan Studies (UOC i Universitat de Cambridge):

<http://www.uoc.edu/jocs/7/index.html>

Barcelona Review

<http://www.barcelonareview.com/cas/>

Transcript:

<http://www.transcript-review.org/section.cfm?id=38&lan=en>

Simona Škrabec

Prevoditeljica i esejistica. Doktorirala iz teorije književnosti i komparativne književnosti. Kao pravi izdanak višejezične europske tradicije, ne bavi se samo prevođenjem katalonskih autora na slovenski (Cabré, Todó, Moncada, Foix, Calders), već objavljuje i prijevode važnih slovenskih i srpskih autora na katalonski, među kojima se ističu Kiš i Pahor. Svojim djelom *L'estirp de la solitud* (Institut d'Estudis Catalans, 2000), u kojem preispituje tragične osjećaje u kratkim proznim oblicima xx. stoljeća, zavrjela je nagradu Josep Carner za teoriju književnosti 2000. U knjizi *L'atzar de la lluita* (Afers, 2005) raščlanjuje koncept Srednje Europe kao prostora koji omogućuje uvid u neke od osnovnih tendencija u promišljanju suvremenog svijeta.

S katalonskog preveli Nikola Vuletić

